

I

CELE TREI DARURI ALE DOMNULUI D'ARTAGNAN-TATĂL

ÎN PRIMA ZI DE LUNI DIN APRILIE 1625, orașelul Meung, unde s-a născut autorul *Romanului Trandafirului*, părea să fie cuprins de revoluție, ca și când hughenotii ar fi venit să facă un nou La Rochelle. Mai mulți târgoveți, văzând cum femeile o iau la goană înspre Strada Mare și auzindu-i pe copii țipând în pragul ușilor, se grăbeau să îmbrace armura și să-și susțină firea cam nehotărâtă cu câte o muschetă sau o halebardă ușoară, îndreptându-se spre hanul La Morarul Cinstit, în fața căruia se îngrămădea un grup tot mai mare, un grup compact, zgomotos și plin de curiozitate.

În acele vremuri, panica era frecventă și nu treceau multe zile fără ca un oraș sau altul să nu înregistreze în arhivele sale câte un eveniment de acest gen. Erau seniorii care se războiau între ei, era regele care se războia cu cardinalul, era spaniolul care se războia cu regele. Apoi, în afară de aceste conflicte surde sau acute, secrete sau în văzul lumii, mai existau hoții, cerșetorii, hughenotii, lupii și lacheii care se războiau cu toată lumea. Orășenii se înarmau împotriva hoților, a lupilor, a lacheilor, adeseori împotriva seniorilor și a hughenotilor, uneori împotriva regelui, dar niciodată împotriva cardinalului sau a spaniolului. Prin urmare, potrivit acestei obicei, în acea zi de luni din aprilie 1625, târgoveții, auzind zgomot și nevăzând nici stindardul galben și roșu, nici livreaua oamenilor ducelui de Richelieu, s-au îmbulzit spre hanul La Morarul Cinstit.

Ajuns acolo, fiecare a putut să constate care era cauza zgomotului.

Un tânăr... căruia am putea să-i facem portretul din câteva trăsături de peniță; închipuiți-vă un don Quijote la optsprezece ani, un don Quijote scos din zale, fără vizieră și fără pulpare, un don Quijote îmbrăcat cu o vestă de lână a cărei culoare albastră se

transformase într-o nuanță neprecisă ca a drojdiei ori a albastrului cerului. Fața prelungă și întunecată; pomeții proeminenți — semn de șiretenie; mușchii maxilarelor enorm dezvoltati — indiciu infailibil după care recunoști un gascon, chiar și fără beretă, dar tânărul nostru purta o beretă împodobită cu un fel de pană; ochii larg deschiși și privirea vioaie și inteligentă; nasul coroiat, dar fin desenat; prea mare pentru un adolescent, prea mic pentru un bărbat în toată firea și pe care un ochi mai puțin exersat l-ar fi luat drept un fiu de fermier în călătorie, dacă n-ar fi fost spada lungă, atârnată de o curea de piele, care lovea pulpele proprietarului ei, când acesta mergea pe jos, sau părul zbârlit al căluțului său, când era călare.

Căci tânărul nostru avea un animal bun de încălecat, și acesta era atât de deosebit încât nu se putea să nu fie imediat remarcat: era un căluț din Béarn, în vârstă de doisprezece sau paisprezece ani, galben, fără păr la coadă, dar nu lipsit de umflături la picioare, și care, deși mergea ținând capul mai jos decât genunchii, ceea ce făcea inutilă punerea căpăstrului, reușea să parcurgă opt leghe pe zi. Din nefericire, calitățile acestui cal erau atât de bine ascunse sub părul lui ciudat și înfățișarea lui deplasată, încât, într-o vreme în care toată lumea se pricepea la cai, apariția lui în târgul Meung, unde intrase cu aproximativ un sfert de oră în urmă prin poarta dinspre Beaugency, a produs o senzație nefavorabilă, care s-a răsfrânt și asupra călărețului.

Și această senzație era cu atât mai neplăcută tânărului D'Artagnan (așa se numea acest don Quijote al altei Rosinante) cu cât el își dădea seama cât de ridicol apărea pe acel cal, oricât de bun călăreț era. Tocmai de aceea oftase adânc acceptând acest dar din partea tatălui său. Nu se îndoia că un astfel de cal făcea vreo douăzeci de livre, dar era tot atât de adevărat faptul că vorbele care îl întovărășiseră erau de neprețuit.

„Fiule” — îi spusese gentilomul gascon, în acel dialect autentic din Béarn de care Henric al IV-lea nu se putuse dezvăria niciodată — „fiule, acest cal s-a născut în casa tatălui tău, în urmă cu treisprezece ani, și acolo a rămas de atunci, ceea ce trebuie să te faci să-l iubești. Nu-l vinde niciodată, lasă-l să moară liniștit și onorabil, de bătrânețe. Iar dacă vei porni în luptă cu el, ai grijă de el ca de un bătrân slujitor. La curte” — a continuat D'Artagnan-tatăl — „dacă vei avea onoarea să ajungi acolo, onoare pe care, de altfel, te

îndreptățește să o dobândești rangul tău de viță veche, să-ți porți cu demnitate numele de gentilom, care a fost purtat cu vrednicie de strămoșii tăi de mai mult de cinci sute de ani. Pentru tine și ai tăi — prin ai tăi înțeleg părinții și prietenii — să nu accepti niciodată nimic de la altcineva decât din partea domnului cardinal și a regelui. Prin curajul său, înțelege-mă bine, doar prin curajul său, un gentilom poate ajunge sus, astăzi. Oricine se teme măcar o secundă lasă poate să-i scape șansa pe care tocmai în acea clipă i-o oferă soarta. Ești tânăr, trebuie să fii destoinic din două pricini: prima, fiindcă ești gascon, și a doua, fiindcă ești fiul meu. Nu te teme de nici un pericol și caută aventurile. Te-am învățat să mănuiesti spada; ai picioare de fier, un pumn de oțel; luptă-te de oricâte ori ai prilejul, bate-te cu atât mai mult cu cât duelurile sunt interzise și, prin urmare, e nevoie de un curaj de două ori mai mare pentru a te bate. Fiule, nu am să-ți dau mai mult de cincisprezece scuzi, calul și sfaturile pe care le-ai auzit. Mama ta va adăuga rețeta unei anume alifii pe care i-a dat-o o țigancă, o alifie ce vindecă în mod miraculos orice rană care nu a atins inima. Trage învățăminte din orice și trăiește fericit mult timp. Nu mai am decât un cuvânt de spus, și acesta este un exemplu pe care ți-l dau, nu al meu, căci eu n-am apărut niciodată la curte și n-am făcut decât războaiele sfinte, ca voluntar. Vreau să-ți vorbesc despre domnul de Tréville, care a fost vecinul meu odinioară și care a avut, în copilărie, onoarea de a se juca cu regele nostru Ludovic al XIII-lea, Dumnezeu să-i dea sănătate! Uneori, jocurile lor degenerau în bătaie și în acele înfruntări regele nu era întotdeauna învingător. Loviturile pe care le-a primit l-au făcut să aibă multă stimă și prietenie față de domnul de Tréville. Mai târziu, domnul de Tréville s-a mai bătut și cu alții, de cinci ori cu prilejul primei sale călătorii la Paris. De la moartea răposatului rege și până la majoratul celui tânăr s-a bătut de vreo șapte ori, fără a socoti războaiele și asediile. Iar după majoratul regelui și până azi, s-a bătut, poate, de o sută de ori! Astfel, în pofida edictelor, ordonanțelor și a hotărârilor, iată-l căpitan de muschetari, adică șeful unei legiuni de Cezari cu care regele se mândrește și de care cardinalul se teme, el, care — după cum se cunoaște — nu se teme chiar de orice. Mai mult, domnul de Tréville câștigă zece mii de scuzi pe an. Este, deci, un mare senior. El a început ca tine. Du-te să-l vezi, cu această scrisoare, și ia-te după el, ca să faci ca el.”

transformase într-o nuanță neprecisă ca a drojdiei ori a albastrului cerului. Fața prelungă și întunecată; pomeții proeminenți — semn de șiretenie; mușchii maxilarelor enorm dezvoltati — indiciu infailibil după care recunoști un gascon, chiar și fără beretă, dar tânărul nostru purta o beretă împodobită cu un fel de pană; ochii larg deschiși și privirea vioaie și inteligentă; nasul coroiat, dar fin desenat; prea mare pentru un adolescent, prea mic pentru un bărbat în toată firea și pe care un ochi mai puțin exersat l-ar fi luat drept un fiu de fermier în călătorie, dacă n-ar fi fost spada lungă, atârnată de o curea de piele, care lovea pulpele proprietarului ei, când acesta mergea pe jos, sau părul zbârlit al căluțului său, când era călare.

Căci tânărul nostru avea un animal bun de încălecat, și acesta era atât de deosebit încât nu se putea să nu fie imediat remarcat: era un căluț din Béarn, în vârstă de doisprezece sau paisprezece ani, galben, fără păr la coadă, dar nu lipsit de umflături la picioare, și care, deși mergea ținând capul mai jos decât genunchii, ceea ce făcea inutilă punerea căpăstrului, reușea să parcurgă opt leghe pe zi. Din nefericire, calitățile acestui cal erau atât de bine ascunse sub părul lui ciudat și înfățișarea lui deplasată, încât, într-o vreme în care toată lumea se pricepea la cai, apariția lui în târgul Meung, unde intrase cu aproximativ un sfert de oră în urmă prin poarta dinspre Beaugency, a produs o senzație nefavorabilă, care s-a răsfrânt și asupra călărețului.

Și această senzație era cu atât mai neplăcută tânărului D'Artagnan (așa se numea acest don Quijote al altei Rosinante) cu cât el își dădea seama cât de ridicol apărea pe acel cal, oricât de bun călăreț era. Tocmai de aceea oftase adânc acceptând acest dar din partea tatălui său. Nu se îndoia că un astfel de cal făcea vreo douăzeci de livre, dar era tot atât de adevărat faptul că vorbele care îl întovărășiseră erau de neprețuit.

„Fiule” — îi spusese gentilomul gascon, în acel dialect autentic din Béarn de care Henric al IV-lea nu se putuse dezbara niciodată — „fiule, acest cal s-a născut în casa tatălui tău, în urmă cu treisprezece ani, și acolo a rămas de atunci, ceea ce trebuie să te faci să-l iubești. Nu-l vinde niciodată, lasă-l să moară liniștit și onorabil, de bătrânețe. Iar dacă vei porni în luptă cu el, ai grijă de el ca de un bătrân slujitor. La curte” — a continuat D'Artagnan-tatăl — „dacă vei avea onoarea să ajungi acolo, onoare pe care, de altfel, te

îndreptățește să o dobândești rangul tău de viță veche, să-ți porți cu demnitate numele de gentilom, care a fost purtat cu vrednicie de strămoșii tăi de mai mult de cinci sute de ani. Pentru tine și ai tăi — prin ai tăi înțeleg părinții și prietenii — să nu accepți niciodată nimic de la altcineva decât din partea domnului cardinal și a regelui. Prin curajul său, înțelege-mă bine, doar prin curajul său, un gentilom poate ajunge sus, astăzi. Oricine se teme măcar o secundă lasă poate să-i scape șansa pe care tocmai în acea clipă i-o oferă soarta. Ești tânăr, trebuie să fii destoinic din două pricini: prima, fiindcă ești gascon, și a doua, fiindcă ești fiul meu. Nu te teme de nici un pericol și caută aventurile. Te-am învățat să mînuiești spada; ai picioare de fier, un pumn de oțel; luptă-te de oricâte ori ai prilejul, bate-te cu atât mai mult cu cât duelurile sunt interzise și, prin urmare, e nevoie de un curaj de două ori mai mare pentru a te bate. Fiule, nu am să-ți dau mai mult de cincisprezece scuzi, calul și sfaturile pe care le-ai auzit. Mama ta va adăuga rețeta unei anume alifii pe care i-a dat-o o țigancă, o alifie ce vindecă în mod miraculos orice rană care nu a atins inima. Trage învățăminte din orice și trăiește fericit mult timp. Nu mai am decât un cuvânt de spus, și acesta este un exemplu pe care ți-l dau, nu al meu, căci eu n-am apărut niciodată la curte și n-am făcut decât războaiele sfinte, ca voluntar. Vreau să-ți vorbesc despre domnul de Tréville, care a fost vecinul meu odinioară și care a avut, în copilărie, onoarea de a se juca cu regele nostru Ludovic al XIII-lea, Dumnezeu să-i dea sănătate! Uneori, jocurile lor degenerau în bătaie și în acele înfruntări regele nu era întotdeauna învingător. Loviturile pe care le-a primit l-au făcut să aibă multă stimă și prietenie față de domnul de Tréville. Mai târziu, domnul de Tréville s-a mai bătut și cu alții, de cinci ori cu prilejul primei sale călătorii la Paris. De la moartea răposatului rege și până la majoratul celui tânăr s-a bătut de vreo șapte ori, fără a socoti războaiele și asediile. Iar după majoratul regelui și până azi, s-a bătut, poate, de o sută de ori! Astfel, în pofida edictelor, ordonanțelor și a hotărârilor, iată-l căpitan de muschetari, adică șeful unei legiuni de Cezari cu care regele se mîndrește și de care cardinalul se teme, el, care — după cum se cunoaște — nu se teme chiar de orice. Mai mult, domnul de Tréville câștigă zece mii de scuzi pe an. Este, deci, un mare senior. El a început ca tine. Du-te să-l vezi, cu această scrisoare, și ia-te după el, ca să faci ca el.”

După care, domnul D'Artagnan-tatăl i-a dat fiului propria spadă, l-a sărutat drăgăstos pe amândoi obraji și l-a binecuvântat.

Ieșind din camera tatălui, tânărul a găsit-o pe mama sa care îl aștepta cu faimoasa rețetă a acelei alifii de care — potrivit sfaturilor pe care tocmai le primise — avea să aibă nevoie deseori. Dinspre partea aceasta, cuvintele de rămas-bun au fost mai multe și mai tandre decât fuseseră dinspre cealaltă, nu că domnul D'Artagnan nu și-ar fi iubit fiul, care era singura sa progenitură, ci fiindcă era bărbat și i s-ar fi părut nedemn să dea frâu liber emoțiilor, în timp ce doamna D'Artagnan era femeie și, mai mult, era mamă. Ea a plâns din belșug și, spre lauda domnului D'Artagnan-fiul, trebuie să spunem că oricâte eforturi a făcut pentru a rămâne neclintit, așa cum trebuia să fie un viitor muschetar, firea a fost mai puternică și el a vărsat multe lacrimi din care a reușit să ascundă, cu greu, cam jumătate.

În aceeași zi, tânărul a pornit la drum, având cu el cele trei daruri părintești care erau, după cum am văzut, cei cincisprezece scuzi, un cal și o scrisoare pentru domnul de Tréville. După cum este lesne de înțeles, sfaturile au fost date ca un dar în plus.

Cu un astfel de *vade-mecum*, D'Artagnan era, ca moral și ca fizic, o copie fidelă a eroului lui Cervantes cu care l-am comparat, în mod fericit, atunci când îndatoririle noastre de istoric ne-am obligat să-i facem portretul. Don Quijote lua morile de vânt drept uriași și mieii drept armate. D'Artagnan a luat fiecare zâmbet drept o insultă și fiecare privire drept o provocare. Rezultatul a fost că a avut în permanență pumnul strâns, de la Tarbes până la Meung, și că, una peste alta, a dus mâna la mânerul spadei de peste zece ori pe zi. Totuși, pumnul nu s-a abătut asupra nici unei fălci și spada nu a ieșit din teacă. Nu că la vederea nefericitului căluț galben n-ar fi înflorit multe zâmbete pe chipurile trecătorilor, dar, întrucât deasupra căluțului zornăia o spadă de mărime respectabilă și deasupra spadei străluceau doi ochi mai mult înfricoșători decât mândri, trecătorii își stăpâneau râsul sau, dacă impulsul era prea puternic, se străduiau să râdă doar într-o parte, asemenea măștilor antice. D'Artagnan a rămas, prin urmare, maiestuos și cu susceptibilitatea neafectată până în acel nefericit oraș Meung.

Dar acolo, descălecând de pe cal la poarta hanului La Morarul Cinstit fără ca cineva, gazdă, servitor sau rânduș, să fi venit să-l ajute, D'Artagnan a observat la o fereastră deschisă de la parter un

gentilom robust și cu înfățișare semeață care stătea de vorbă cu două persoane care păreau să-l asculte cu deferență. După obiceiul său, D'Artagnan s-a crezut, bineînțeles, subiectul conversației și a încercat să afle ce se discută. De data aceasta, nu se înșelase decât pe jumătate: nu despre el era vorba, ci despre calul său. Gentilomul părea să înșire toate calitățile calului și, după cum am mai spus, auditorii păreau să aibă o deosebită deferență pentru povestitor și izbucneau în râs în fiecare clipă. Dar, întrucât și o jumătate de zâmbet era îndeajuns pentru a trezi irascibilitatea tânărului, se înțelege care a fost efectul produs asupra sa de o ilaritate atât de zgomotoasă.

Totuși, D'Artagnan a vrut să-și dea seama mai întâi de fizionomia impertinentului care își bătea astfel joc de el. Și-a ațintit privirea mândră asupra străinului care era un bărbat între patruzeci și patruzeci și cinci de ani, cu ochii negri pătrunzători, cu fața palidă, nasul puternic conturat și cu o mustață neagră perfect retezată. Era îmbrăcat cu o vestă și cu un pantalon violet strâns pe picior, cu fireturi de aceeași culoare, fără alte ornamente. Atât vesta, cât și pantalonul, deși noi, păreau mototolite ca hainele de călătorie ținute închise multă vreme într-un cușor. D'Artagnan a înregistrat toate acestea cu repeziunea unui observator avizat și mânat, fără îndoială, de un sentiment instinctiv care îi spunea că acel necunoscut va avea o mare influență asupra vieții sale viitoare.

Întrucât în momentul în care D'Artagnan îl privea pe gentilomul cu vesta violet acesta ținea despre căluțul din Béarn unul dintre cele mai savante și profunde discursuri, cei doi interlocutori ai săi au izbucnit în râs. Gentilomul însuși a lăsat să-i rătăcească pe chip un zâmbet șters, vizibil împotriva obiceiului său. De data aceasta, nu mai încăpea nici o îndoială, D'Artagnan era insultat. Convins de acesta, și-a tras bereta pe ochi și, străduindu-se să copieze aerele celor de la curte pe care le surprinsese la seniorii în trecere prin Gasconia, tânărul a înaintat, cu o mână pe garda spadei și cu cealaltă înfiptă în șold. Din nefericire, pe măsură ce înainta, mânia orbindu-l, în locul discursului demn și disprețuitor pe care îl avea pregătit pentru a-și formula provocarea, nu a mai găsit în vârful limbii decât o exprimare grosolană, pe care a întovărășit-o cu un gest furios.

— Ei, domnule, a strigat el, domnul care se ascunde în spatele oblonului! Da, dumneavoastră, spuneți-mi de ce râdeți și vom râde împreună.

Gentilomul și-a plimbat încet privirea de la cal la călăreț, ca și când i-ar fi trebuit un timp pentru a înțelege că lui i se adresau reproșuri atât de ciudate. Apoi, după ce n-a mai avut nici o îndoială, sprâncenele i s-au încruntat ușor și, după o pauză destul de îndelungată, i-a răspuns lui D'Artagnan cu o ironie și o insolentă cu neputință de descris:

— Nu vorbesc cu dumneavoastră, domnule.

— Dar vă vorbesc eu! a strigat tânărul exasperat de acel amestec de obraznicie și bune maniere, de bună-cuviință și dispreț.

Necunoscutul l-a mai privit o clipă zâmbind ușor și, plecând din dreptul ferestrei, a ieșit încet din han pentru a se apropia la doi pași de D'Artagnan, în fața calului acestuia. Înfațișarea sa liniștită și fața zeflemitoare sporiseră ilaritatea interlocutorilor săi care rămăseseră la fereastră.

Văzându-l că se apropie, D'Artagnan și-a tras puțin spada din teacă.

— Acest cal este, sau mai degrabă a fost în tinerețea sa, galben ca floarea de unișor, a continuat necunoscutul cercetând animalul și adresându-se celor doi de la fereastră, fără să pară a lua în seamă exasperarea lui D'Artagnan, care se afla între el și ceilalți. Este o culoare bine cunoscută în botanică, dar, până în prezent, foarte rareori întâlnită la cai.

— Cine râde de cal să nu îndrăznească să râdă de stăpân! a izbucnit emulul domnului de Tréville, cu furie.

— Eu nu râd prea des, domnule, a continuat necunoscutul, după cum puteți vedea dumneavoastră înșivă privindu-mi fața. Țin, totuși, la privilegiul de a râde când îmi place.

— Iar eu, a rostit D'Artagnan, nu vreau să se râdă atunci când mie îmi displace!

— Într-adevăr, domnule? a continuat necunoscutul mai calm ca oricând, atunci este perfect.

Și, întorcându-se, s-a pregătit să intre în han pe poarta cea mare, unde D'Artagnan remarcase încă de la sosire un cal gata înșeuat.

Însă D'Artagnan nu era omul care să lase să scape astfel cineva care avusese neobrăzarea de a-și bate joc de el. Și-a tras cu totul spada afară din teacă și l-a urmărit pe bărbat, strigând:

— Întoarceți-vă, întoarceți-vă, domnule zeflemitor, ca să nu vă lovesc din spate.

— Să mă loviți, pe mine! a zis celălalt răsucindu-se pe călcâie și privindu-l pe tânăr cu egală uimire și dispreț. Haide, dragul meu, ești nebun!

Apoi, cu voce scăzută, ca și când și-ar fi vorbit sieși:

— Ia te uită, ce descoperire ar fi pentru Maiestatea Sa care caută pretutindeni voinici din rândul cărora să-și recruteze muschetarii!

Abia terminase, că D'Artagnan l-a lovit cu atâta furie cu vârful spadei, încât, dacă n-ar fi făcut un salt grăbit înapoi, este probabil că ar fi glumit pentru ultima dată. Necunoscutul a văzut atunci că se îngroașă gluma, și-a scos și el spada, l-a salutat pe adversar și a luat, cu seriozitate, poziția de luptă. Dar, în același moment, cei doi interlocutori ai săi împreună cu hangiul au tăbărât asupra lui D'Artagnan cu lovituri de bătă, lopeți și vătraie. Aceasta a fost o diversiune atât de rapidă și de completă, încât, în timp ce D'Artagnan se întorcea pentru a face față ploii de lovituri, adversarul său și-a pus sabia în teacă și, scăpând ocazia de a fi actor, a redevenit spectator al luptei, rol jucat cu impasibilitatea sa obișnuită. A mormăit totodată:

— La naiba cu gasconii! Așezați-l pe calul său caraghios și să se ducă de aici!

— Nu înainte de a te fi ucis, lașule! striga D'Artagnan făcând față, cât putea de bine și fără să dea înapoi, celor trei dușmani ai săi care îl snopeau în bătaie.

— Încă o lăudăroșenie de gascon, a murmurat gentilomul. Pe cîntea mea, acești gasconi sunt incorigibili! Continuați dansul, dacă ține neapărat. Când va obosi, va spune că îi ajunge.

Necunoscutul nu știa ce fel de încăpățânat avea în față. D'Artagnan nu era omul care să ceară vreodată îndurare. Lupta a mai continuat câteva secunde, după care, epuizat, D'Artagnan a scăpat din mână spada pe care o lovitură de bătă a rupt-o în două. O altă lovitură, la frunte, l-a făcut să cadă, însângerat și aproape leșinat.

În acel moment, lumea s-a năpustit din toate direcțiile spre locul faptei. Hangiul, temându-se de scandal, l-a luat împreună cu oamenii săi pe rănit și l-a dus în bucătărie, unde i s-au dat ceva îngrijiri.

Cât despre gentilom, el și-a reluat locul la fereastră, de unde privea cu o oarecare neplăcere toată lumea care rămăsese pe loc.

— Ei bine, cum se simte turbatul acela? se întoarce la auzul uşii care tocmai se deschidea, adresându-se hangiului care venea să se intereseze despre starea sănătăţii sale.

— Excelenţa Voastră este bine, sănătoasă? a întrebat hangiul intrând pe uşă.

— Da, perfect sănătos şi teafăr, dragul meu hangiu, dar te-am întrebat ce s-a întâmplat cu tânărul nostru.

— Este mai bine, răspunse hangiul; a leşinat cu totul.

— Într-adevăr? se miră gentilomul.

— Dar, înainte de a leşina, şi-a adunat toate puterile pentru a vă striga şi a vă sfida.

— Dar e dracul gol flăcăul ăsta! a exclamat necunoscutul.

— Nu, Excelenţa Voastră, nu este dracul gol, a continuat cu o strămbătură de dispreţ hangiul, căci în timp ce era leşinat i-am scotocit printre lucruri şi nu avea decât o cămaşă, iar în pungă doar unsprezece scuzi. Aceasta nu l-a împiedicat să zică, în timp ce leşina, că, dacă o astfel de întâmplare s-ar fi petrecut la Paris, v-aţi fi căit pe loc, în timp ce, petrecându-se aici, vă veţi căi mai târziu.

— Atunci, zise calm necunoscutul, este vreun prinţ de sânge, deghizat.

— Vă spun toate astea, domnule, continuă hangiul, ca să fiţi prevenit.

— Şi n-a rostit nici un nume în timp ce ne sfida?

— Ba da, se lovea peste buzunar şi spunea: „Vom vedea ce va crede domnul de Tréville despre insulta adusă protejatului său”.

— Domnul de Tréville? a întrebat necunoscutul devenind atent. Se bătea peste buzunar rostind numele domnului de Tréville?... Ia să vedem, dragul meu hangiu, în timp ce băiatul era leşinat, nu se poate să nu te fi uitat în buzunarul acela. Ce era înăuntru?

— O scrisoare adresată domnului de Tréville, căpitanul muschetarilor.

— Într-adevăr?

— După cum am onoarea să vă spun, Excelenţă.

Hangiul, care nu era dăruit cu o mare perspicacitate, nu a remarcat expresia pe care o luase fizionomia necunoscutului la auzul acestor cuvinte. Bărbatul a plecat de lângă pervazul ferestrei de care se rezemase cu cotul şi şi-a încruntat sprâncenele, ca un om îngrijorat.

„La naiba!” a murmurat el printre dinţi, „să-mi fi trimis Tréville pe gasconul acesta? Este foarte tânăr! Dar o lovitură de spadă este o lovitură de spadă, indiferent de vârsta celui care loveşte, şi îl bănuieşti mai puţin pe un copil decât pe oricare altul. Uneori este de ajuns un mic obstacol pentru a împiedica un plan mare.”

Necunoscutul a căzut pe gânduri câteva minute.

— Ia să vedem, hangiule, continuă el, nu m-ai putea descotorosi de acest zvăpăiat? În mod sincer, nu-l pot ucide, şi, totuşi, a adăugat el cu o expresie ameninţătoare, totuşi mă deranjează. Unde este acum?

— A fost dus în camera nevestei mele, la etaj, unde este pansat.

— Catrafusele sunt cu el? Şi-a scos vesta?

— Toate sunt jos, în bucătărie. Dar dacă acest tânăr nebun vă deranjează...

— Fireşte. El face în hanul dumitale o zarvă pe care nu o pot accepta oamenii cinstiţi. Du-te, fă-mi socoteala şi anunţă-l pe lacheul meu.

— Cum? Domnul ne părăseşte de pe acum?

— Ştii bine, căci îţi poruncisem mai înainte să-mi pui şaua pe cal. N-am fost ascultat?

— Dimpotrivă, şi după cum Excelenţa Voastră poate vedea, calul este lângă poarta cea mare, gata pregătit de plecare.

— Bine. Fă atunci ce ţi-am spus.

„Vai!” gândi hangiul, „să-i fie oare frică de băietanul ăsta?”

O privire imperativă a necunoscutului i-a oprit brusc gândul. A salutat cu umilinţă şi a ieşi.

„Nu e bine ca Milady să fie zărită de caraghiosul acela” îşi spuse străinul. „Trebuie să sosească, este chiar în întârziere. Hotărât lucru, mai bine mă urc pe cal şi îi ies în întâmpinare... Dacă aş şti ce conţine scrisoarea adresată lui Tréville!?”

Şi necunoscutul se îndreptă spre bucătărie, mormăind.

În acest timp, hangiul, fără să se îndoiască de faptul că prezenţa tânărului îl îndepărta pe străin din han, urcase la nevasta sa în cameră unde l-a găsit pe D'Artagnan care tocmai îşi revenise în simţiri. Atunci, convingându-l că autorităţile îi puteau afla pricina pentru că se răfuisse cu un mare senior — căci, după hangiul, necunoscutul nu putea fi decât un mare senior — l-a convins să se ridice şi să-şi vadă de drum, cu toată slăbiciunea lui. D'Artagnan,

încă amețit, fără vestă și cu capul înfășurat în cârpe, s-a ridicat și, împins de hangiu, a început să coboare. Dar, îndreptându-se spre bucătărie, prima persoană pe care a zărit-o a fost chiar adversarul său, discutând liniștit la scărița unei trăsurii greoaie la care erau înhămați doi cai normanzi, puternici.

Interlocutoarea sa, al cărei cap apărea în cadrul portierei, era o femeie de douăzeci, douăzeci și doi de ani. Am aflat deja cu ce repeziciune observa D'Artagnan o întreagă fizionomie. De la prima privire, el și-a dat seama că femeia era tânără și frumoasă. Frumusețea ei l-a izbit cu atât mai mult cu cât era o frumusețe străină ținuturilor meridionale în care locuise până atunci D'Artagnan. Era o ființă palidă și blândă, cu păr lung, buclat, care îi cădea pe umeri, cu ochi albaștri languroși, cu buze trandafirii și mâini de alabastru. Femeia îi vorbea cu vioiciune străinului.

— Prin urmare, Eminența Sa îmi poruncește... spunea doamna.

— Să vă întoarceți pe loc în Anglia și să-i dați de știre, direct, dacă ducele părăsește Londra.

— Și în privința celorlalte instrucțiuni? a întrebat frumoasa călătoare.

— Ele se află în această cutie pe care nu o veți deschide decât pe celălalt mal al Canalului Mânecii.

— Prea bine. Și dumneavoastră ce faceți?

— Eu mă întorc la Paris.

— Fără să-l pedepsiți pe acel băiat obraznic? a întrebat doamna.

Necunoscutul era gata să răspundă, dar când a deschis gura, D'Artagnan, care auzise totul, s-a repezit în pragul ușii.

— Acel băiat obraznic este cel care îi pedepsește pe ceilalți, a strigat el, și sper că de data aceasta cel pe care trebuie să-l pedepsească nu-i va scăpa ca prima dată.

— Nu-i va scăpa? întreabă necunoscutul, încruntându-se.

— Nu, presupun că nu veți îndrăzni să fugiți în fața unei femei.

— Gândiți-vă, a exclamat Milady văzându-l pe gentilom că duce mâna la spadă, gândiți-vă că până și cea mai mică întârziere poate compromite totul.

— Aveți dreptate, a exclamat gentilomul. Luați-o pe drumul dumneavoastră, eu plec pe al meu.

Și, salutând-o pe doamnă înclinând capul, s-a azvârlit pe cal, în timp ce vizitiul trăsurii și-a biciuit cu putere caii. Cei doi

interlocutori au plecat imediat în galop, îndepărtându-se fiecare în altă direcție.

— Ei, plata! a vociferat hangiuul, a cărui afecțiune față de călător s-a schimbat într-un dispreț adânc, văzându-l cum se îndepărtează fără să fi plătit.

— Plătește, mitocanule! i-a strigat călătorul lacheului său care a azvârlit la picioarele hangiuului două sau trei monede de argint și a pornit apoi, tot în galop, pe urma stăpânului său.

— Lașule, mizerabilule, gentilom de două parale! a strigat D'Artagnan încercând să pornească la rândul său după lacheu.

Dar rănitul era prea slab pentru a îndura orice zdruncinare. Abia a făcut vreo zece pași, că i-au țuiut urechile, l-a cuprins amețeala, un vâl i s-a lăsat în fața ochilor și a căzut în mijlocul drumului, strigând:

— Laș! laș! laș!

— Este într-adevăr laș, a murmurat hangiuul apropiindu-se de D'Artagnan și încercând prin aceste cuvinte să reîntre în grațiile bietului băiat, asemenea bătlanului din fabula cu melcul.

— Da, foarte laș, a murmurat D'Artagnan, dar ea este foarte frumoasă!

— Care ea? a întrebat hangiuul.

— Milady, a bâlbâit D'Artagnan.

Și a leșinat pentru a doua oară.

„Este totuna”, și-a zis hangiuul, „mi-au scăpat doi, dar îmi rămâne acesta pe care sunt sigur că-l voi păstra cel puțin câteva zile. Aceasta înseamnă unsprezece scuzi câștigați.”

Este știut că acei unsprezece scuzi reprezentau suma ce-i rămăsese în pungă lui D'Artagnan.

Hangiuul socotise unsprezece zile de boală cu un scud pe zi, dar această socoteală nu-l luase în seamă și pe călător. A doua zi, pe la ora cinci dimineața, D'Artagnan s-a sculat, a coborât singur la bucătărie, a cerut, în afara unor ingrediente a căror listă n-a ajuns până la noi, vin, ulei, rozmarin și, având în mână rețeta mamei sale, și-a făcut alifia cu care și-a uns rănile numeroase, schimbându-și singur compresele și refuzând consultarea oricărui medic. Fără îndoială că, datorită alifiei de Boemia, poate și datorită absenței oricărui doctor, D'Artagnan a fost sigur pe picioarele sale încă în acea seară și aproape vindecat a doua zi.

În momentul în care a vrut să plătească rozmarinul, uleiul și vinul — singura cheltuială a băiatului care ținuse un post total, în timp ce calul său, după spusele hangiuului, mâncase de trei ori mai mult decât s-ar fi crezut față de talia lui —, D'Artagnan n-a mai găsit în buzunar decât punga sa din catifea tocită cu cei unsprezece scuzi înăuntru. Scrisoarea adresată domnului de Tréville dispăruse.

Tânărul a început prin a căuta scrisoarea, cu multă răbdare, întorcându-și pe dos toate buzunarele, scotocind și răs-scotocind în tolbă, deschizând și închizând punga cu bani. Când s-a convins că scrisoarea era de negăsit, a fost cuprins de cel de-al treilea acces de furie, care era să-i dea prilejul de a mai folosi o dată alifia aromată. Căci, văzându-l atât de agitat și amenințând că sparge tot în local dacă nu i se găsea scrisoarea, hangiuul deja pusese mâna pe un par, nevasta sa pe o coadă de mătură și băieții pe bățele pe care le mai folosiseră cu două zile în urmă.

— Scrisoarea mea de recomandare! striga D'Artagnan, scrisoarea mea de recomandare, pe naiba! Sau vă pun în frigare pe toți, ca pe niște potârniche!

Din nefericire, ceva se opunea la punerea în aplicare a amenințărilor tânărului. După cum am spus, spada sa fusese ruptă în două în prima sa luptă, fapt pe care el îl uitase cu totul. Rezultatul a fost că, atunci când D'Artagnan a vrut să scoată spada din teacă, s-a trezit în mână cu o bucată de spadă de câțiva centimetri, pe care hangiuul grijuliu o băgase în teacă. Cât despre restul lamei, omul o luase cu dibăcie și o pusese deoparte pentru a-și face un cuțit.

Această dezamăgire nu l-ar fi oprit totuși pe tumultosul nostru tânăr, dacă hangiuul nu și-ar fi dat seama că reclamația călătorului era foarte îndreptățită.

— Într-adevăr, a spus el lăsând în jos parul, unde să fie acea scrisoare?

— Da, unde este scrisoarea? a strigat D'Artagnan. În primul rând, îți atrag atenția că scrisoarea este pentru domnul de Tréville și trebuie să fie găsită, căci, dacă nu o găsim acum, o vor găsi oamenii dumnealui!

Această amenințare a sfârșit prin a-l intimida pe hangiu. După rege și cardinal, domnul de Tréville era omul al cărui nume era, poate, cel mai adesea repetat de militari și chiar de către ceilalți cetățeni. Mai era și părintele Joseph, este adevărat, dar numele lui

nu era rostit decât în șoaptă, într-atâta de mare era teroarea inspirată de Eminentă Cenușie, cum era numit acest apropiat al cardinalului.

Astfel, aruncând parul și poruncind nevestei să facă același lucru cu coada de mătură și băieților cu bățele lor, el a fost primul care a început să caute scrisoarea pierdută.

— Această scrisoare cuprindea ceva prețios? a întrebat hangiuul la capătul unor cercetări inutile.

— Ba bine că nu! Firește! a exclamat gasconul, care se baza pe acea scrisoare pentru a-și face un drum la curte. În ea era întreaga mea avere.

— Bonuri de valoare? a întrebat hangiuul îngrijorat.

— Bonuri la trezoreria particulară a Majestății Sale, a răspuns D'Artagnan, care, contând pe scrisoare pentru a intra în serviciul regelui, credea că nu minte dând acest răspuns oarecum hazardat.

— Măi, să fie! a bâiguit hangiuul cuprins de disperare.

— Dar nu contează, a continuat D'Artagnan cu atât de cunoscuta cutezanță gasconă, nu contează, și banii nu reprezintă nimic. Scrisoarea era totul. Aș fi preferat să-mi fure o mie de monede de aur decât s-o pierd.

Ar fi putut spune și douăzeci de mii, dar l-a reținut o anume sfială tinerească.

O idee l-a străfulgerat atunci pe hangiu, căruia îi venea să se dea cu capul de toți pereții negăsind nimic.

— Acea scrisoare nu este pierdută, a exclamat el.

— Ah! a zis D'Artagnan.

— Nu. Ea v-a fost luată.

— Luată? De către cine?

— De către gentilomul de ieri. A coborât la bucătărie, unde se afla vesta dumneavoastră. A fost singur acolo. Pariez că el a furat-o.

— Crezi? a răspuns D'Artagnan prea puțin convins, căci el știa mai bine decât oricine importanța strict personală a scrisorii și nu vedea nimic care ar fi putut stârni lăcomia cuiva. Fapt era că nici unul din servitori, nici unul din călătorii de față n-ar fi câștigat nimic având această hârtie.

— Deci spui, a continuat D'Artagnan, că îl bănuiești pe acel gentilom obraznic.

— Vă spun că sunt sigur, a zis hangiu. Când l-am înștiințat că înălțimea Voastră sunteți protejatul domnului de Tréville și că aveți chiar o scrisoare pentru acest ilustru gentilom, el s-a arătat foarte îngrijorat și m-a întrebat unde era scrisoarea, apoi a coborât imediat în bucătărie când a aflat că acolo rămăsese vesta dumneavoastră.

— Atunci acesta este hoțul, a răspuns D'Artagnan. Mă voi plânge domnului de Tréville și domnul de Tréville se va plânge regelui.

Apoi a scos cu mărinimie doi scuzi din buzunar și i-a dat hangiuului, care l-a condus până la ușă cu pălăria în mână. A încălecat pe calul său cel galben, care avea să-l aducă, fără alt incident, până la poarta Saint-Antoine din Paris, unde l-a vândut cu trei scuzi, ceea ce era un preț bun având în vedere faptul că D'Artagnan îl solicitase atât de mult în ultima parte a drumului. Geambașul care a cumpărat calul nu i-a ascuns tânărului că i-a dat acea sumă exorbitantă doar pentru originalitatea culorii animalului.

Prin urmare, D'Artagnan a intrat pe jos în Paris, ținând sub braț micul pachet cu haine, și a mers până ce a găsit de închiriat o cameră potrivită resurselor sale financiare modeste. Această cameră era un fel de mansardă aflată pe *rue des Fossoyeurs* — adică strada Groparilor —, în apropiere de palatul Luxembourg.

Imediat după ce a dat arvuna slujnicei care se ocupa de casă, D'Artagnan s-a instalat în locuința sa și a petrecut restul după-amiezii cosându-și pe vestă și la pantaloni niște șireturi pe care mama sa le desprinsese de pe o vestă aproape nouă a domnului D'Artagnan-tatăl, și pe care i le dăduse în ascuns. Apoi s-a dus pe cheiul unde se aflau atelierele armurierilor, ca să-și pună o lamă la spadă. A revenit la Luvru să se informeze, la primul muschetar pe care l-a întâlnit, despre reședința domnului de Tréville, care se afla pe strada Vieux-Colombier, adică în apropierea camerei închiriate de D'Artagnan. Aceasta i s-a părut de bun augur pentru succesul călătoriei sale.

După care, mulțumit de felul în care se comportase la Meung, fără remușcări pentru trecut, încrezător în prezent și plin de speranță pentru viitor, s-a culcat și s-a cufundat într-un somn bine meritat.

Acest somn, încă de provincial, a durat până la nouă dimineața, oră la care s-a trezit pentru a se duce la acel faimos domn de Tréville, cel de-al treilea personaj din regat, după aprecierea tatălui său.

II

ANTICAMERA DOMNULUI DE TRÉVILLE

DOMNUL DE TROISVILLES, DUPĂ CUM SE NUMEA încă familia sa din Gasconia, sau domnul de Tréville, după cum s-a numit el însuși la Paris, începuse într-adevăr ca D'Artagnan, adică fără o para chioară, dar cu acea îndrăzneală, minte și înțelegere care îl fac și pe cel mai sărac gentilom gascon să aibă mai mari speranțe în moștenirea paternă decât are, în realitate, cel mai bogat gentilom din Périgord sau Berry. Curajul său sfidător, norocul său mai sfidător încă, într-o vreme în care loviturile cădeau ca grindina, îl ridicaseră spre vârful acelei scări dificile numită favoarea de la curte, pe care se cățărare sărind câte patru trepte deodată.

Era prietenul regelui, care, după cum se știe, prețuia mult memoria tatălui său, Henric al IV-lea. Tatăl domnului de Tréville îl slujise cu atâta fidelitate în războaiele sale împotriva Ligii, încât în lipsa unor bani peșin — care i-au lipsit întotdeauna celui din Béarn, astfel că și-a plătit datoriile în mod constant cu singurul lucru pe care nu trebuia să-l împrumute, adică ascuțimea minții —, fusese autorizat după predarea Parisului să-și ia ca blazon un leu de aur cu deviza: *Fidelis et fortis*¹. Era mult în privința onoarei, dar mediocru în privința bunei stări. Astfel că, atunci când ilustrul tovarăș de arme al marelui Henric a murit, i-a lăsat drept moștenire fiului său doar spada și deviza. Datorită acestui dublu dar și numelui fără pată legat de el, domnul de Tréville a fost admis în casa tânărului prinț, unde a slujit atât de bine cu spada și a fost atât de credincios devizei, încât Ludovic al XIII-lea, unul dintre bunii luptători cu spada ai regatului, avea obiceiul de a spune că, dacă un prieten s-ar bate, l-ar sfătui să-i ceară ajutorul lui întâi, apoi lui Tréville, dacă nu chiar acestuia în primul rând.

Ludovic al XIII-lea era sincer legat de Tréville, o afecțiune regală, o afecțiune egoistă, ce-i drept, dar care nu era mai puțin afecțiune. Adevărul este că în acele vremuri nenorocite se căutau oameni de felul lui Tréville. Mulți puteau lua ca deviză epitetul de *puternic*, care era cea de-a doua parte a inscripției de pe blazon, dar puțini

¹ Credincios și puternic (*lat.*).

inteligentă alterată de pudoare. Acest om de mare rafinament nu era în stare să vadă că se acoperă de ridicol. Natural, Celia se cacă! Cine nu face asta! Și dacă nu făcea așa, ar fi fost cu mult mai rău. Ce absurditate! Și gândiți-vă la biata Celia, umilită în funcțiile ei naturale de către „amant”. Și toate acestea sunt cauzate de cuvintele interzise și de acea inconștiență în care lăsăm spiritul în materie fizică și sexuală.

În contrast cu puritanismul care impune tăcere și care îl produce pe imbecilul sexual, noi găsim pe tânăra persoană „emancipată și înaintată, care nu ascultă de nici o interdicție și care face ceea ce-i place”. Departe de a se teme de trup și de a-i nega existența, tinerii înaintați se îndreaptă către cealaltă extremă și o consideră ca pe un fel de jucărie bună pentru a se distra cu ea. O jucărie oarecum neplăcută, dar din care se poate scoate puțin amuzament, înainte de a te fi părăsit. Acești tineri își bat joc de importanța sexualității, o tratează ca pe un cocteil și se servesc de ea spre a lua în derâdere pe cei mai bătrâni decât ei! Batjocoritori, ei disprețuiesc o carte ca „Amantul doamnei Chatterley”. Acest roman este cu mult prea simplu și prea natural pentru ei, pentru că aici găsim cuvinte murdare care nu-i interesează și o atitudine în fața amorului, care le pare învechită. De ce oare atâtea povești? Socotiți amorul ca pe un cocteil. Cartea aceasta, spun ei, arată o mentalitate de băiat de paisprezece ani. Dar poate că mentalitatea unui băiat de paisprezece ani, care păstrează puțin respect obișnuit și un dram de teamă față de problemele sexuale, este mai sănătoasă decât mentalitatea tinerei persoane „de cocteil”, care nu respectă nimic și n-are nimic altceva de făcut pentru a-și ocupa spiritul, decât să se amuze cu jucăriile vieții și mai ales cu iubirea, pierzându-și spiritul în cursul acestui joc!

Astfel, între puritanul de modă veche, amenințat mereu să sucombe în fața indecenței sexuale, între persoanele la modă din tânăra generație, care spun: „Noi putem să facem totul; dacă voim să gândim un lucru, putem să-l și punem în practică, și, în sfârșit, barbarul cu sufletul imund, cu spiritul maculat, care caută murdăria, câmpul de acțiune al acestei cărți este foarte restrâns. Dar eu le spun tuturor: „Păstrați-vă perversiunile, dacă aceasta vă face plăcere, perversiunile voastre de puritanism sau de desfrâu la modă sau de simplă grosolanie. Cât despre mine, eu îmi apăr cartea și poziția mea. Viața nu este acceptabilă decât dacă spiritul și trupul trăiesc în deplină armonie; dacă între ele se află un echilibru natural și dacă dovedesc un respect firesc unul pentru celălalt.”

Paris, 1929

CAPITOLUL I

NE TRĂIM VIAȚA ÎNTR-O VREME prin esența ei tragică. Acesta este motivul pentru care refuzăm s-o socotim astfel. Dezastrul s-a produs, dar noi începem zidirea unei noi lumi și începem iar să sperăm. Deocamdată, nu se întrevede însă alt drum către viitor. Suntem nevoiți să-l parcurgem tot pe acesta și să-i învingem hârtoapele. Trebuie să ne continuăm viața, chiar dacă atâtea și-atâtea ceruri s-au prăbușit.

Aceasta era, în definitiv, situația Constanței Chatterley. Pentru ea, războiul însemnase prăbușirea unui acoperiș exact în moalele capului. Asta o făcuse să priceapă că este nevoită să trăiască mai departe și să învețe trăind. Își legase viața prin măritiș de Clifford Chatterley, în 1917, în permisia de-o lună pe care el și-o petrecuse în Anglia. Se bucuraseră de-o lună de miere, iar după aceea bărbatul ei se înapoiase pe front, în Flandra, de unde revenise, peste șase luni, în patrie, aproape ciopârțit. Soția sa, Constanța, avea atunci doar douăzeci și trei de ani iar el, douăzeci și nouă.

Dar Clifford a rezistat de minune încercărilor prin care a trebuit să treacă și n-a murit. Ceea ce fuseseră cândva mâinile și picioarele sale se refăcură la loc, puțin câte puțin, după doi ani în care fusese lăsat pur și simplu în voia medicilor. În cele din urmă, fiind socotit vindecăt, i s-a dat drumul acasă, cu partea de jos a trupului, începând de la șolduri, paralizată complet și pentru totdeauna.

Era, acum, anul 1920. Constanța și Clifford reveneau la el acasă, la Wragby Hall, proprietatea familiei. Tatăl său se petrecuse din viață. Clifford îi moștenise titlul de Sir: Sir Clifford și Lady Chatterley. Începeau traiul în doi, căsnicia lor în castelul aproape părăsit al familiei Chatterley, care nici nu le aducea cine